

**Қазақстан Республикасының білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан
Манаш Қозыбаев атындағы
Солтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті
Северо-Казахстанский государственный университет
им. М.Козыбаева**

Қазақстан халқы Ассамблеясы
/Ұсынылатын библиографиялық көрсеткіш Қазақстан халқы
Ассамблеясына-15 жыл /

Региональная Ассамблея народа Казахстана
/Рекомендательный указатель литературы к 15-летию
образования Малой Ассамблеи народа Северного Казахстана /

Петропавл , 2010

Оқырмандарға

Ұсынылып отырған көрсеткіш Мемлекет басшысының бастамасымен құрылған Қазақстан халық Ассамблеясына-15 жыл толуына арналған.

Мағлұматта Ассамблеяның тарихы, құрылуы және даму жолдары көрсетілген.

Осы мәліметтер СҚМУ ғылыми кітапханасы қорында бар. Көмекші құрал ұстаздарға, студенттерге және қалың оқырман қауымға арналған.

Отанымыз ортақ үйіміз

«Болашақта ассамблеяның рөлі арта түсетін болады.
Өйткені ол республика халқын азаматтық
тұрғыдан интеграциялаудың шешуші
құралдарының біріне айналып келеді.
Ал біздің мемлекетіміздің болашағы
тап осыған байланысты»
Н.Ә.Назарбаев.

Тәуелсіздік алған он жылда Қазақ елі ғасырлардағы тең жолдан өтті. Ең бастысы-әрбір қазақстандықтың өз елі, Отаны-Қазақстанға деген отаншылдық сезімі нық болды. Ұлты мен ұлысына қарамай әр бір қазақстандық осынау құт мекенінің абыройы мен беделін көтеріп, тәуелсіздікті нығайта түсуді өзінің басты парызы санайды.

30-40 жылдары тағдырдың талқысымен кең-байтақ даламызға қоңыстаған бірнеше ұлттар мен ұлыстар тату-тәтті өмір сүріп жатыр. Сол бір ауыр кездерде жатсынбай құшағын ашқан қазақ халқының бауырмашылдығын олар әсте де естерінен шығармайды.

XX ғасырдың 30-40 жылдарында әлемнің алтыдан бір бөлігін алып жатқан КСРО империясында әкімшілдік-толитарлық жүйе қалыптасты. Бұл жүйенің жеңісі мен жеңістігі, кемшілігі мен қасіреті қандай болды деген сұрақтарға талай жылдардан бері ғалымдар жауап іздеуде.

XIX ғасырдың соңында Ресейден, Украинадан, басқа да аймақтардан Қазақстанға жер алуға дәмелі көптеген қоныс аударушылар ағылып келе бастады. Бұл лек XX ғасырдың алғашқы он жылында, столыпиндік реформаны іске асыру барысында шырқау шегіне жетті. Жыл сайынғы көшіп келушілер саны 140 мың адамнан асып жығылып отырды. Қоныс аударушылардың бестен бір бөлігі жат елге сіңісіп кете алмай, кейін қайтып, қалғандары жайғасып, иеліктеріне жер алып, қоныстанып жатты. Соңғы деректерге қарағанда сол

кездерде Қазақстанға келгендердің ұзын ырғасы 1 миллион 200 мыңнан асады.

Сол саясатты кеңес үкіметі одан әрі жалғастырады. Сөйтіп ұжымдастыру кезінде Қазақстанға 250 мың мал-мүлкі алыңған бай-кулак жер аударылған еді.

Қиянатқа толымды сталиндік ұжымдастыру кезінде жер бетінен 1,5 миллионға жуық қазақ жойылып кетті. Ал, 1930-1932 жылдары, 1,3 миллион қазақ өздерінің байырғы атамекенін тастап, босып кетуге мәжбүр болды.

Егер 1930 жылдары 5 миллион 873 мың адам тұрған болса, 1933 жылы ондағы халықтың саны 2 миллион 493 мың ғана болып қалды. Сол ашаршылық жылдары емшектегі сәбилердің 72 пайызы, 7 жасқа дейінгі балалардың 60 пайызы қырылып қалған. 1933 жылы 1 қантарға дейін 45.100 бала панасыз қалып, оның 1682-сі аштан өлген. Мұндай қысқа мерзімде осыншалықты қырғынға ұшыраған халық оған дейін де, одан кейін де адамзат тарихында болған емес. Ал «қызылдар империясы» өзінің саясатын одан әрі жалғастырып, «босап» жатқан қазақ жеріне жан жақтан, басқа ұлттарды қуып әкеліп тоғытумен болды. Мысалы, 1930 жылдары бір ғана Балқаш пен Қарағандыға 190 мың жұмысшы әкелінсе, жаңадан бой көтеріп жатқан құрылыстарға, өндіріс ошақтарына 1 миллионға жуық қоныс аударушылар келіпті. Яғни қазақ халқы өз жерінде аштан қырылып жатқанда, басқа республикалардан келген адамдар есебімен Қазақстан халқын толықтырылып отырған екен.

Қазақ жері «халықтар түрмесіне» айналды, Карлаг,Степлаг,Алжир секілді мекендерде бүкіл Кеңес Одағынан жиналған «халық жаулары» азап шекті.

Ұлы Отан соғысы қарсаңында және соғыс кезінде Қазақстан мен Орта Азия аудандарына 55 ұлт пен ұлыстардың өкілдері жер аударылды. Қазақстанға 1937 жылы сонау Қиыр Шығыстан 18,5 мыңға жуық кәріс отбасы, 1940-41 жылдары Батыс шекарадан 102 мың поляктар, соғыс басталысымен Еділ бойындағы бір миллионан астам немістің 425 мыңы, 1943 жылы 2 мыңнан астам қалмақ, 30 мыңдай қарашай, 1944 жылы 55 мыңнан астам қырым татарлары мен балқарлар,325 мың

шешендер мен 83 мың ингуштар ата мекендерін суытып, көшіп келуге мәжбүр болды. Оларға қоса еврейлер, курдтар, месхед түріктері, гректер, ассирийліктер мың-мыңдап айдалып әкелді. Тіпті ол аздай 1948-56 жылдары «бұрыңғы басмашылар мен власовшылар» да осы Қазақстанға жіберілді. Сонымен қазақ жеріне зорлықпен көшірілген халықтар саны бұл кезеңде 890698 адам болатын.

Арнай жүргізілген күштеп қоныстандыру шараларының нәтижесінде 1954 жылы 1 қантарға қарай Қазақстанға қоныс аударылғанның саны 1 миллион 976 адамға жеткен.

«Ұлы қоныстандыру» мұнымен де тоқталған жоқ. 60-ші жылдарға дейін Солтүстік Қазақстан мен Орталық Қазақстанның тың және тыңайған жерлерін игеруге екі жарым миллиондай адам келді. Соғыстан кейінгі жылдары тағы да 150 мың қоныстанушы республикада салынып жатқан әскери объектілерге, соның ішінде Семей ядролық полигоны мен Байқоңыр ғарыш айлағына келіп табан тіреді.

Қазақстанның ұлттық кейіпінің қалай қалыптасқаны осы мысалдардан әбден түсінікті.

Республика Президенті Н.Назарбаевтың еліміздің тәуелсіздігінің алғашқы жылын мерекелеу қарсаңында отандастарымызбен алқалы кеңес құрып оларды реформаны тереңдету, жалпы ұлттық татулыққа шақыру Қазақстан халықтарының форумын өткізу жөнінде ұсыныс жасады. Тұңғыш рет өткен басқасу 1992 жылы желтоқсанда Алматыда ұйымдастырылды. Осы форумда Президент кездесуді тұрақты негізгі көшіру жөнінде-жаңа қоғамдық институт яғни Қазақстан халықтарының татулығы мен бірлігі Ассамблеясын-биүкметтік, бисаяси ұйымын құру идеясын алға тартты. Бұл ұсыныс қолдау тапты. Сөйтіп Қазақстан Республикасы Президентінің 1995 жылғы 1 наурыздағы Жарлығымен Қазақстан халықтарының Ассамблеясы құрылды. Ол мемлекет басшысы жанындағы кеңесші орган ретінде саналады. Ассамблея қызметі Конституцияға, мемлекет заңдары мен актілеріне, осы органның ережесіне негізделген. Ассамблеяны басқаруға жұртшылықтың қолдауы бойынша Н.Назарбаев ұсынылды.

Қазір Ассамблея құрамына 320-дан астам мүше бар. Олардың ішінде қазақ және 33 диаспораның өкілдері топтасқан. Нақтылап айтсақ: 77 қазақ, 52 орыс, 22 кәріс, 21 неміс, 20 украин, 18 татар, 14 еврей, 12 ұйғыр, 9 беларус, 8 чешен, 6 ингуш, міне осылай жалғаса береді. Бұл қатарға халықаралық «Қазақ тілі» қоғамының, республикалық соғыс және еңбек ардагерлері кеңесінің, орыс қауымдастығының «Лад» қоғамдық славян қозғалысының тағы басқа қоғамдар мен қозғалыстардың, мәдени орталықтар мен дін өкілдері, Сенат пен Мәжіліс депутаттары да кіреді.

Қазақстан халықтары Ассамблеясында 25 республикалық және аймақтық, 185 обылыстық және қалалық ұлттық- мәдени орталықтар түрлі ұлттардың мүддесін білдіріп үкімет орындары мен жұрттар арасындағы сындарды үндесуді қамтамасыз етіп, сол арқылы біздің ортақ ұлттық шаңырағымызды нығайтуға жәрдемдесіп отырғаны белгілі.

Ассамблея мемлекет жүзеге асырып отырған ұлттық саясатта сан алуан ұлт мүдделерінің ескерілуін қамтамасыз ету, қоғамдағы кездескен әлеуметтік қиыншылықтар, қайшылықтарды шешу жолында, сондай-ақ қоғамдық пікірді қалыптастыруға бағытталған мемлекеттік саясатты жүзеге асыру жөніндегі ұсыныстарды дайындайды.

Ассамблея ұлттық диаспоралар арасында жүргізілетін ұйымдастыру жұмысының орталығына айналды. Қазақстан халықтары ассамблеясының сондай-ақ Астана, Алматы және обылыс әкімдерінің жанындағы шағын ассамблеялардың жұмысшысы органдарына мемлекеттік мәртебе берілуі арқасында ұлттық-мәдени орталықтар мен ассоциациялар үшін өмірлік маңызы бар көптеген мәселелер жедел түрде шешіліп келеді.

Ассамблеяның бастамасымен Алматыда Еуропадағы қауіпсіздік пен ынтымастық жөніндегі ұйымының (ЕҚЫҰ) «Жаңа тәуелсіз мемлекеттердегі этносаралық қатынастардың жарасымды үйлестігінің проблемалары (Қазақстан тәжірбиесі негізінде) деген халықаралық конференция өткізілгені мәлім.

Ассамблея мүшелері мен белсенділерінің қажырлы күш-жігер жұмсауы арқасында Наурыз мейрамы, ұйғыр, корей, неміс, татар, түрік мәдениеттерінің фестивальдері шын мәніндегі халықтық дәстүрге сай өткізілді. Түріктердің, курдтардың, және дұңғарлардың бас қосқан мерекелері алғаш рет республикалық дәрежеде тойланды.

Ассамблеяның жәрдемімен ұлттық диаспоралар өздерінің тарихи отандарымен байланыстарын қалпына келтіре бастады. Мысалы, қазір «Қазақстан-Украина» достық қоғамы белсенді жұмыс істеп келеді. Қырғызстан халықтарының ассамблеясымен іскерлік байланыстары да жолға қойылды. Одан басқа «Қазақстан-Ресей» қоғамы құрылу үстінде. Аталмыш қоғамдар көрші мемлекеттер мен халықтар арасындағы достық ынтымақтығымыздың ұйтқысы болып отыр. Қазақстан халықтары ассамблеясының мүшелері әртүрлі ұлт өкілдерінің мүдделерін көтеру мақсатында қоғамдық, әлеуметтік-мәдени өмірге белсенді араласуда. Ұрпақтар сабақтастығы мен ұлттар бірлігін нығайта түсудегі Ассамблея миссиясы «Қазақстан-2030» даму стратегиясына толық сәйкестендірілген.

Ұлттық-мәдени орталықтар, сан түрлі шаруашылық есептегі құрылымдардың құрылтайшылары болып табылатындықтан, жиналған қаражатын өз мүдделері мен мақсаттарына, ұлттық тіл мен мәдениетті көтеруге бағыттап келеді. Мәселен, неміс ұлттық мәдени орталығы «Беми» деген ғылыми-техникалық өндірістік бөлімшелер құрды.

Ұлтаралық келісімге жетуде тіл саясаты жетекші рөл атқарды. Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері қаладағы қазақ мектептерінің саны 33-ке дейін көбейіп, ұйғыр тіліндегі мектептер ашылды және мектептерде неміс, татар, поляк, түрік тілдері оқытылатын болды. Осы соңғы жылдары ғана Абай атындағы Алматы мемлекеттік университетінде ұйғыр, кәріс, түрік тілдерін оқытатын мұғалімдер даярлануда. Жалпы республика бойынша мектептерде сабақ 20 ұлттың ана тілінде жүргізіледі.

Қазақстан топырағында тұрып жатқан басқа халықтардың тілдерінде кітаптар мен газеттер шығарылады. Ел жұртының баршысының толық құқықтық теңдігі заң жүзінде нығайтылып отыр. Газеттер 11 тілде шықса, теледидар 12 тілде хабар таратады, радионы жұрт 6 тілде тыңдайды.

Тілдер туралы Заңды жүзеге асыру шеңберінде «Тілге құрмет-елге құрмет», «Қазақ тілі- менің тілім» байқаулар өткізілуі өзге ұлттардың да мемлекеттік тілді білу мен қазақтың салт-дәстүрлерін үйренуіне жол ашуда.

Облыстағы Қазақстан халықтарының кіші ассамблеясы ұлтаралық татулықтың әмбебап аспабы болып табылады, Мемлекеттің ұлттық саясатын жүргізуге белсене қатысу, халықтар достығын, бірлік пен ұлтаралық келісімді нығайту, қазақстандық патриотизмді қалыптастыру, облыста тұратын халықтардың мәдениетін, тілін, ғұрыптары мен дәстүрлерін жаңғыртуды және сақтауды көздейтін ұлттық- мәдени орталықтардың қызметін қолдау, ұлтаралық қатынастар саласында келеңсіз көріністердің алдын алу-оның негізгі міндетері.

Кіші ассамблеяның құрамында әртүрлі ұлттардың 72 өкілі бар. Кіші ассамблеяның жоғары органы-жылына бір реттен жиі шақырылмайтын сессия. Сессиялар аралығында жұмысты жүргізу үшін обылыс әкімінің шешімімен 17 адамнан тұратын кеңес құрылған. Кіші ассамблея мен кеңестің мәжілістерінде ұлтаралық келісімді нығайтуға, этникалық топтардың өз құқықтары мен мүдделерін жүзеге асыруға арналған қоғамының әлеуметтік-саяси өмірінің өзекті мәселелері талқылынады.

2006 жылғы 24 қазанда обылыс делегациясы Астана қаласында Қазақстан халықтары Ассамблеясының XII сессиясына қатысты. Онда облыстағы ұлттық-мәдени орталық пен қоғамдарды тоғыстырады. Олардың қатарында «Қазақ тілі» халықаралық қоғамы» қоғамдық бірлестігінің филиалы және «Лад» славян мәдениетінің қоғамы, «Кентрон» армян мәдениетінің орталығы мен «Вайнах» шешен-ингуш қауымы, «Дуслық» татар-башқұрт қоғамдық орталығы мен «Қазақстанның орыс қауымы» қоғамдық бірлестігінің филиалы,

«Видергебурт» немістің қоғамдық орталығы мен «Коперник» поляк мәдени орталығы, «Парвина» тәжік қауымы мен «Қазақстан кәрістерінің қауымдастығы» республикалық қоғамдық бірлестігінің филиалы, еврей мәдени орталығы мен «Қазақстан орыс,славян, және қазақ ұйымдарының қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігінің филиалы, белорусс мәдени орталығы мен «Ұрпақ» қазақ мәдени-ағарту орталығы» қоғамдық бірлестігі, азербайжан мен украин мәдени орталықтары бар.

Аудандарда 59 ұлттық мәдени бірлестігі жұмыс істейді. Кіші ассамблея мен ұлттық-мәдени орталықтар Солтүстік Қазақстанның қоғамдық –саяси өміріне, мемлекеттік мерекелер мен атаулы күндерді өткізуге белсене қатысады. Олар қолданбалы өнер көрмелерін безендіреді, облыс тұрғындарын ұлттық тағамдарымен таныстырады. Орталықтардың жанынан құрылған балалармен ересектердің фольклорлық ұжымдары концерт бағдарламаларын ұсынады. Бірлестіктермен қоғамдар ұлттық мерекелерін, этностар күнін, мәдениет фестивальдерін аса көрнекті, тарихи қайраткерлерге, ақындар мен жазушыларға арналған кештер өткізеді.

Кіші ассамблея аудандарда ұлттық-мәдени орталықтардың филиалдарын құруда белсенділік танытты. Мәселен, Ғабит Мүсірепов атындағы, Ақдарында қазақ,славян,украин,неміс орталықтары,Петропавл қаласында «Қазақстанның орыс,славян, және қазақ ұйымдарының қауымдастығы» заңды тұлғалар бірлестігінің филиалы құрылды. Аға ұрпақ өкілдерінің қатысуымен олардың тұсаукесері өткізілді. Тұңғыш рет аудандарда Мәдениет үйлері мен кітапханалардың негізінде 11 Достық үйі ұйымдастырылды. 2005 жылы Петропавл қаласында Достық үйін қайта жаңарту және жөндеу аяқталып, оған обылыстық бюджеттен 40 миллион теңгенің үстінде қаржы бөлінді. Қажетті барлық техникалық құралдар,жиһаздар сатып алынды.

Қысқасы ұлттық-мәдени бірлестіктердің жемісті жұмыс істеуіне жақсы жағдай жасалады.

Кіші ассамблея бұқаралық ақпарат құралдарымен тығыз байланыс жасап тұрады. Секретариат орталықтардың өкілдерін қатыстыра отырып, ұлтаралық мәселеге қалам тартып журналистермен кездесу өткізді. Әңгіме барысында рухани келісім, қазақстандық патриотизм идеясын қалыптастыруға және таратуға, әртүрлі халықтардың мәдени мұрасын насихаттауға ықпал жасайтын материалдарды БАҚ-та жариялау келісілді. Оның нәтижесі жақсы: мерекелі жылы «Северный Казахстан» газетінде кіші ассамблея мен ұлттық-мәдени орталықтардың ұлтаралық келісімді сақтау жөніндегі қызметін бейнелейтін материалдар жүйелі түрде жарияланды, ал «Солтүстік Қазақстан» газетінде «Отаным менің-Қазақстан» арнауы айдары ашылып, оның шеңберінде нақ осы тақырыпқа арналған мақалалар оқырмандар назарына ұсынылады. Кіші ассамблея мен орталықтарда өткізілетін барлық қызықты шаралар радио және тэлеэфир арқылы беріледі.

Өскелең ұрпақты топтастыру жөнінде мақсатты жұмыс жүргізілуде. Кіші ассамблеяның жастар орталығы құрылды, оған ұлттық-мәдени бірлестіктердің өкілдері мүше. Ұлттық құрамалардың жас мүшелері «Балдәурен» республикалық лагеріне жылда барып, онда түрлі ұлттарға, олардың мәдениетіне, ғұрыптары мен дәстүрлеріне құрметпен қараудың дәстүрінен өтеді.

Кіші ассамблея мемлекеттік тілдің мәртебесін нығайтуға, облысты мекендейтін ұлттардың тілдерін жаңартуға және сақтауға жіті көңіл бөліп отырады.

Облыс орталығында кіші ассамблеяның қамқорлығымен №7 мектепкешенінің негізінде ұлттық жаңғыру мектебі ашылды. Оның неміс, армян, поляк, татар, кәріс, шешен, азербайжан, украин, еврей, беларус бөлімшелерінде 200-ге жуық бала оқиды. Бұл оқу орны жұмысын жексенбілік мектеп қағидаты бойынша жүргізіледі. Оқыту тегін, әрқайсысы үш жылдан тұратын үш кезеңге созылады. Қалалық бюджеттің есебінен қаржыландырады. Онда тіл, әдебиет, елтану, бейнелеу өнері, дін тарихы, оқытылады. Сабақтарда ойын элементтері пайдаланып,

ғұрыптар мен дәстүрлер туралы әңгімелесетін дәстүрлі емес нышанда өткізіледі.

Тайынша ауданының 16 мектебінде мыңнан астам жасөспірім поляк тілін оқып жүр. Оларға жоғары білікті ұстаздар сабақ береді. «Видергебурт» неміс қоғамдық орталығы ана тілін сақтау жөнінде айтарлықтай жұмыс жүргізіп келеді. Онда тілді терең және жедел меңгеру жөнінде ақысыз курстар ұйымдастырылады. «Солнечный» санаторий-профилакторийінің негізінде балалар жазда демалумен бірге ана тілі жөніндегі білімдерін жетілдірді, этностың мәдениетіне, ғұрыптары мен дәстүрлеріне қаныға түсті. Қоғамның төрт өкілі Германияда болып, жастар жобасының шеңберінде ТМД елдерінен қоныс аударғандардың тұрмысымен танысты.

Орталықтар Қазақстан халықтары тілдерінің мерекесі шеңберінде сан-салалы бағдарламаларын ұсынады. Олар апта ішінде 30-ға жуық ұйым мен мекемелер болып, өздерінің ғұрыптары мен дәстүрлері туралы баяндайды, ал фольклорлық ұйымдар концерт береді. Кіші ассамблея С.Мұқанов атындағы облыстық кітапханамен бірлесе отырып, «Халықтың мәдениеті оның тілінде» деген тақырыпта «дөңгелек үстел» өткізді. Неміс орталығында «Тілдер әлеміне саяхат» ұйымдастырылды. Осы этностың дәстүрлері, тілі мен тұрмысы туралы біле түсті, көптеген тілдерде амандасуды, жақсылық тілеуді үйренеді.

Польша, Украина, Ресей Федерациясы, Беларусь, Германия елшіліктерінің өкілдіктері кіші ассамблея мен ұлттық-мәдени орталықтардың мәдениетін, дәстүрі мен ғұрыптарын сақтауда және насихаттауда, қоғамды топтастыруда, азаматтық татулық пен дәстүрлі достықты нығайтуда көп жұмыс атқарылғанын атап көрсетті.

Ұлттық-мәдени орталықтардың шараларының бірі-аз қамтылған отбасылардың балаларын мектепке әзірлеуге қолдау көрсету жөніндегі қайырымдылық акциясы. Тәжік пен шешен қауымдары, сондай-ақ поляк орталығының Бөбектер үйіне, мүгедектерге арналған интернат - үйге бірнеше рет көмек көрсетті. Петропавл қаласында ұйымдастырған әлеуметтік көмек станциясы жұмыс істейді. Неміс бірлестігі диаспора

мүшелерін жергілікті шипажайларда сауықтыруды ұйымдастырып отырады. Бұл қоғамының бастамасы бойынша екінші қалалық аурухананың негізінде бірқатар ақысыз медициналық жобалар ұйымдастырылды: табыстары аз отбасылардың мүшелері УЗИ аппаратымен тексеріледі, стоматологиялық қызмет көрсетіледі, сондай-ақ стационарлық жағдайда ем алуға мүмкіндік берілген. Басқа да орталықтар қайырымдылықпен шұғылданады.

Қорыта айтқанда, кіші ассамблея мен ұлттық-мәдени бірлестіктердің осы бір сан қырлы атаулы жұмысы Солтүстік Қазақстанның кең байтақ өңірінде татулықты, келісім сақтауға ықпалын тигізуде.

Тәуелсіздік алысымен мемлекеттің саяси бағытын-ұлтаралық келісім мен татулықты сақтауға негізделген Елбасының сындарлы саясатына көп ұлтты Қазақстан халқының қолдау білдіруі мен өзара түсіністіктің арқасында әлем жұртшылығына кең танымал тұғырлы мемлекетке айналдық.

Біздің қол жеткізген тарихи жеңісіміз - ұлтаралық татулық. Бізді, қазақстандықтарды, жалпы ұлттық идея, Қазақстан халықтарының идеясы берік топтастырады. Сол идея арқылы бейбіт жағдайда гүлденген өмірге жететін боламыз. Халықтар арасындағы достық нағыз қасиетті қазына болуы тиіс.

Ассамблеясының қызметі ұлтаралық келісім мен елдегі тұрақтылықты сақтауға ықпалдасу; барлық ұлттық топтардың өкілдері арасында достық қарым-қатынасты дамытатын мемлекеттік саясат жүргізу жөнінде ұсыныстар жасау; олардың рухани-мәдени жаңаруына және теңдік негізінде дамуына жәрдемдеуі; өркениетті және демократиялық нормаларға сүйенетін азаматтардың саяси мәдениетін қалыптастыру және т.б.

Тұрақты демократиялық дамудың басты шартының бірі барлық қоғамдық ұйымдардың Қазақстан қоғамының тыныс-тіршілігіне қатысы екендігі белгілі. Осы орайда Ассамблея соңғы 15 жылда этносаралық қарым-қатынасты үйлестірудегі қоғамдық институт ретінде қызмет етіп келе жатыр.

Бүгінде Ассамблея арнаулы Заңмен айқындалған жаңа құқықтық мәртебенің аясында жұмыс істейді. Ол ұйымдық тұрғыда әлдеқайда күшейтілді.

Қазақстан халқы Ассамблеясының жұмыс тәжірбиесі шетелде кеңінен белгілі. Бұл тәжірибені АҚШ-та, Қытайда, Ресейде, Францияда, Ұлыбританияда және басқа елдерде зерттеу үстінде.

Тұтастай алғанда, Қазақстан халқы Ассамблеясы-таза қазақстандық саяси жаңашылдықтың нәтижесінде қалыптасқан өзіндік те бірегей институт.

Ол этносаралық және конфессияаралық келісімнің басты тетігі ретінде ел тарихында маңызды рөл атқарды және атқарып келеді.

Бүгінде біздің Ассамблея кәмелеттік кезеңге аяқ басты. Біз оның қызметі жаңа жүйелік қасиеттер дарытуға тиіс шепке келіп жеттік.

Барлық қазақстандықтар өзінің этностық немесе діни ерекшелігіне қарамастан, Конституцияда көрсетілген азаматтық құқықтар мен бостандықтарға ие болып табылады. Мемлекет әрбір қазақстандық этностың өзіндік ғұрпын, тілі мен мәдениетін жаңғырту және сақтауға ықпал етеді.

Мемлекет басшысымен құрылған Қазақстан халқы Ассамблеясы мәдениетаралық және этносаралық үнқатысудың ерекше тетігіне, халықтық дипломатияның, мемлекет пен азаматтық қоғамының өзара іс әректенің нақты құралына айналды.

Біз Қазақстанда тұратын барлық этнос өкілдері, Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың күшті және өркенденген Қазақстанды құруға, қазақстандық қоғамды ұйыстыруға бағытталған саясатын толықтай қолдаймыз.

Біз бірлік пен ұйымшылдықсыз ұлы міндеттер мен жеңістерге жету мүмкін емес деп санаймыз. Міне сондықтан ұлттық бірлік-біздің стратегиялық таңдауымыз!

Біз ортақ үйіміз Қазақстан Республикасында бейбітшілік пен келісімінің сақталуына барлық күш жігерімізді жұмсауға әзірміз!

Қазақстан халқы Ассамблеясы-барын да, нарын да салып, ұлттық ынтымастық пен ұлтаралық келісімнің сақталуына аянбай үлес қосатын ұйым. Қосып та келеді. Қоса да береді. Өйткені Қазақстан-баршамыздың ортақ үйіміз.

Әдебиет тізімі.

- Абдрахманов С. Ұлы ұйымының ұмтылысы: ҚР Президент Назарбаев БҰҰ бас Ассамблеясында 62-ші сессиясында сөз сөйледі.//Дала мен қала.-2007.-28 қыркүйек.
- Абдрахманов С. БҰҰ - соғыс және бейбітшілік мәселелеріне тиімділікпен ықпал ете алатын бірден- бір халықаралық орган:БҰҰ бас Ассамблеясы сессиясында сөз сөйледі.// Егемен Қазақстан.-2007.-26 қыркүйек.
- Азаматов Ю. Ассамблея-татулық пен бірліктің тұғыры: Қазақстан халқы Ассамблеясының 15 жылдығына.//Егемен Қазақстан.-2010-16 наурыз.
- Алдабергенов А.Қазақстан Республикасы Парламентіндегі Қазақстан халқы Ассамблеясының өкілдігі:Конституциялық құқық. //Әділ сот.-2009.-6.-б.35-37.
- Ахметжанова Т. Көп ұлтты құшағына сыйғызған қазақ елі: Форум. //Заң газеті.-2009.-5 мамыр
- Әлемнің ең биік мінберінен айтылған сөз: ҚР Президенті Н.Назарбаев БҰҰ бас Ассамблеясының 62- сессиясында сөз сөйледі. //Дала мен қала.-2007.-26 қыркүйек.
- Әрқашан бірге, әрдайым алда болайық: Қазақстан халықтары Ассамблеясының 12 сессиясында Президенттің сөйлеген сөзі. //Солтүстік Қазақстан.-2006.-27 қазан.
- Біз отан тағдырына жауаптымыз: Облыс әкімі Т.А.Мансұровтың Қазақстан халықтары кіші

Ассамблеясының 9 сессиясында жасаған баяндамасы.
//Сұлтүстік Қазақстан.-2004.-30 сәуір.

- Бірлік бар жерде тірлік бар: Қазақстан халқы Ассамблеясының 15 сессиясы. //Дала мен қала.-2008.-30 қазан.
- Байбосынов Ж Қазақ тілі халық тіліне айналмаса-халық қараң: Қазақстан Халықтар Ассамблеясының 12 сессиясында Елорданың сөйлеген сөзі. //Жас қазақ.-2006.-27.10-02.11.
- Бейбітшілік, прогресс және қоғамдық келісім: Тәуілсіздігіміздің он жылы.// Егемен Қазақстан.-2001.-25 қазан.
- Боқаев Қ Ассамблеяда айтылған ақиқат: келесі мәселе. //Ақиқат.-2006.-11-12.-б.25.
- Даулетханова Ә. Қазақстан халықтары Ассамблеясы және ұлттық саясат: қоғам. //Тура Би.-2008.-№3.-б.22-25
- Енхуан С. Кәрістердің Қазақстанға келуі.//Ақиқат.-2010.-4.-б.28-29.
- Көлбаев Т. Қазақстан болашағы халықтар бірлігінде.// Ақиқат.-2001.-№12.-б.26-31
- Кәпқызы Е. Тіл-кез-келген мемлекеттің ұлттық саясатының өзегі: Н.Назарбаев Қазақстан халықтары ассамблеясының 12 сессиясы. //Түркістан.-2006.-2 қараша.
- Қазақстан халқы Ассамблеясы туралы: Қазақстан Республикасының Заңы //Егемен Қазақстан.-2008.-21 қазан.
- Дәулетханова Ә. Қазақстан халықтары Ассамблеясы және ұлттық саясат. //Тура Би.-2008.-8.-б.22-25
- Қазақстан Ассамблеясының даму кезеңдері: кеше бүгін. //Ана тілі.2009.-29 қазан-4 қараша
- Маймер А. Қазақстан халықтарының Ассамблеясы-ұлтаралық-қарым қатынасының маңызды құралы: саясат. //Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар.-2007.-12.-б.45-47.

- Назарбаев Н. Ұлттық бірлік-біздің стратегиялық таңдауымыз. //Ана тілі 2009.-29 қазан-4 қараша
- Назарбаев Н. Ұлттық бірлік-біздің стратегиялық таңдауымыз: Қазақстан халқы Ассамблеясының 15 сессиясы. //Егемен Қазақстан.-2009.-27 қазан.
- Назарбаев Н. Ең бастысы-Қазақстанға деген мызғымас сенім: Алматыда Қазақстан халықтары Ассамблеясының 7-ші сессиясы болды. //Егемен Қазақстан.-1999.-11 желтоқсан
- Сағат Е. Басты ұлттық идея-ұлттық бәскеге қабілетінде: Н.Назарбаев Қазақстан халықтар Ассамблеясының 12 сессиясында сөйлеген сөзі. //Дала мен қала.-2006.-3 қараша.
- Сим Ф. Ұлттар келісімі-ұлы көш: Корей диаспоралының мәдениеті туралы. //Солтүстік Қазақстан.-2002.-29 қараша.
- Тәуелсіздігіміздің он жылы: Бейбітшілік прогресс және қоғамдық келісім. //Солтүстік Қазақстан.-2001.-2 қараша.
- Халықтың рухани-мәдени дамуы-Қазақстанның мемлекеттік тәуелсіздігін нығайтудың негізі: Н.Назарбаев. //Егемен Қазақстан.-2000.-17 желтоқсан.

Құрастырушы:
ақпарат-библиографиялық бөлім

Қазақанова А.Қ.

К читателям

Предлагаемый вашему вниманию рекомендательный указатель посвящен 15-летию образования Малой Ассамблеи народа Северного Казахстана.

В указатели представлены кратко очерки возникновения и современного развития некоторых этнокультурных центров нашего региона. Представлен список публикаций , посвященных этой теме, имеющихся в фонде научной библиотеки СКГУ им. М.Козыбаева.

Пособие предназначено для преподавателей, студентов , а также для широкого круга читателей.

Региональная Ассамблея народа Казахстана

« В целом Ассамблея народа Казахстана-
это оригинальный и уникальный институт,
состоявшийся в результате сугубо
Казахстанского политического
новаторства. Она сыграла и играет важную
роль в истории страны как главный
механизм межэтнического и
межконфессионального согласия»

Н. Назарбаев

В нашей области живут представители более ста национальностей. Многие из них имеют возможность обучать своих детей родному языку, познавать и соблюдать обычаи и традиции народа, к которому они относятся по крови, уважая при этом культуру других народов. Формированию, а впоследствии укреплению такого социального климата в обществе, в итоге обеспечивающего сохранение мира и согласия, способствовала и способствует Ассамблея народов Казахстана.

Эта общественная организация в нашей области образована 1 февраля 1995 года и на региональном уровне способствует решению задач, определяющих основные направления деятельности республиканской Ассамблеи народа Казахстана: содействие сохранению в стране межэтнического и межконфессионального согласия, стабильности в обществе; выработка предложений по проведению государственной политики, способствующей развитию дружественных отношений между представителями национальностей, составляющих народ Казахстана, содействие их духовно-культурному возрождению и развитию на основе соблюдения принципов равноправия; поиск компромиссов в решении возникающих социальных противоречий.

Председателем североказахстанской Ассамблеи народа Казахстана является аким области Серик Билялов. В состав

Ассамблеи входят руководители этнокультурных объединений, акимы районов и города Петропавловска, представители органов исполнительной власти, главы областных представительств мусульманской и православной конфессий.

Североказахстанская Ассамблея народа Казахстана активно сотрудничает с государственными и общественными структурами сопредельных российских областей. Укреплению добрососедских отношений способствует и такой факт: на территории Омской области проживают около 100 тысяч казахов, в Тюменской- 20 тысяч, в Курганской-15 тысяч.

Формы такого сотрудничества разнообразны: а теперь они еще более расширятся. Таможенный союз упростит организацию обменных выставок, ярмарок, обмен изделиями народных промыслов, что, конечно, же, будет способствовать развитию данной отрасли. В будущем предполагается даже создание гильдии ремесленников.

В разное время делегации республиканской Ассамблеи народа Казахстана выезжала в Бельгию, Великобританию, Японию. Это делается для популяризации Ассамблеи, знакомства с опытом, накопленным в других странах.

Сегодня при областной Ассамблеи функционируют 21 этнокультурный центр, 85 объединений, среди них:

Филиал международного общества «Қазақ тілі»

Год создания: 1989. Руководитель: Карибай Мусырман

У истоков общества стояли Косыл Омаров, Кайрат Дюйсенбин, Каирбек Галеев, Зейнолла Акимжанов, Омыр Ескали, Адия Исакова, Жарасбай Сулейменов. Основное направление деятельности общества- пропаганда казахского языка, выполнение закона РК «О языках в Республике Казахстан», привлечение внимания общественности к данному вопросу. В этих целях объединение совместно с комитетом по внедрению государственного языка ежегодно проводит смотр-конкурс на знание языка. Общество организует научно-практические и читательские конференции, посвященных творчеству казахских писателей, деятелей науки и культуры.

При объединении создан и активно работает совет аксакалов. Формируется молодежное крыло общества. Молодые творческие силы содействуют становлению городской газеты «Қызылжар нұры». Первый номер которой вышел 1 января 2005 года. Общество занимает последовательную и выдержанную позицию в межнациональных отношениях, способствует укреплению доверия и взаимопонимания между людьми, формированию у населения чувства казахстанского патриотизма.

Казахский культурно-просветительский центр «Ұрпақ»

Год создания : 2004. Руководитель : Сагиндык Салмурзин.

Шесть лет назад создание центра стало логичным продолжением той работы, которая велась североказахстанцами вместе с омичами, курганцами и тюменцами в рамках Года Казахстана в России и России – в Казахстане.

«Ұрпақ» объединил культурологов, краеведов, журналистов, лингвистов, работников культуры и образования. Всех тех, кто убеждены, что нет ничего важнее возрождения лучших народных традиций и обычаев, привития подрастающему поколению чувства патриотизма, уважения к собственной истории, культуре, языку. Эти идеи разделяют активисты филиалов центров, находящихся в Акжарском, Уалихановском, районе имени Габита Мусрепова, а также в селе Асанове Кызылжарского района.

Сегодня центр установил самые тесные культурные связи с казахами, живущими в соседних областях Российской Федерации. Они получают от «Ұрпақа» газеты, книги, брошюры, компакт-диски с фильмами и материалами о Казахстане, Астане, по обучению казахскому языку, литературе и искусству. Сегодня в центре собрана богатейшая фонотека, научно-познавательная библиотека, формируется коллекция народных музыкальных инструментов и образцов изделий декоративно-прикладного искусства казахов.

Татаро-башкирский общественный центр «Дуслык»

Год создания: 1989. Руководитель : Раиса Бикмухаметова.

История центра связана со временем горбачевской перестройки. Тогда при заводе им. Кирова действовал татаро-казахский самодеятельный клуб «Берлек», которым руководил Нуриман Нуриахметов. В 1988 году этот творческий коллектив был преобразован в татарский клуб при Доме учителя. С этого момента началась активная общественная жизнь общины татар и башкир. После полувековой паузы возобновилась традиция отмечать национальный праздник Сабантуй, который уже 20 лет в День города Петропавловска собирает представителей всех национальностей. Это стало возможным благодаря инициативе Мидхата Сутюшева и Рашиды Давлеткильдеевой, избранной в 1989 году на учредительной конференции татаро-башкирского центра «Дуслык» почетным президентом. Председателем правления уже 21 год является Раиса Бикмухаметова, которая с 1985 года вела на местном телеканале программу для татарского населения «Исянмесез». У истоков создания центра стояли Р.Шакиров, Г.Даутова, З.Атажанова, А.Нуриахметова, семья музыкантов Сисанбаевых, Т.Бахтеева и др.

Много лет при объединении работают детский и взрослый фольклорные коллективы, созданы филиалы общества в Мамлютском, Кызылжарском районах. Очень ответственная работа по воспитанию молодого поколения ведется учителем татарского отделения при школе национального возрождения Зулейхой Бикметовой. 10 лет этой работе посвятила Флюра Сагитова. Здесь дети не только учат родной язык, но и знакомятся с особенностями национальной культуры.

Центр укрепляет связь с исторической родиной: североказахстанская делегация принимает участие во всех международных съездах татар, а представители молодого поколения имеют возможность обучаться в вузах Казани по квоте министерства образования России.

Национально-культурный центр «Дуслык» совместно с мечетью «Дин-Мухаммат» занимается и благотворительностью. Малоимущие в дни мусульманских праздников получают продуктовые пакеты.

Северо-Казахстанский немецкий культурный центр «Видергебурт»

Год создания: 1990. Руководитель: Эльвира Ковзель.

Центр организован благодаря группе энтузиастов немецкого происхождения, объединенных идеей возрождения культуры, обычаев и традиций немецкого народа. В разное время организацию возглавляли Александр Мерк, Мартын Диркс, Эрнэ Шутяева, Виктор Шлотгауэр, Виктор Гартман. Сегодня работу продолжает Эльвира Ковзель.

При объединении действуют языковые курсы, летом организуется лингвистический лагерь. На курсах ежегодно бесплатно обучается около 2000 человек. Эти курсы могут посещать все, кто желает познать язык, культуру немецкого народа.

Большая работа проводится центром по сохранению национальной культуры, ее популяризации среди представителей молодого поколения. В творческих коллективах «Видергебурта»- около ста человек. Они участвуют в фестивалях немецкой культуры, народных праздниках.

Самое пристальное внимание уделяется и социальной работе. Благотворительные проекты финансируются правительством Германии и немецким Красным Крестом. Например, в прошлом году в ходе акции «Зимняя помощь-2009» 842 североказахстанские семьи получили продуктовые наборы. Особую поддержку чувствуют пожилые люди, инвалиды, многодетные семьи и семьи с низким уровнем достатка.

Еврейский культурный центр

Год создания: 1992. Руководитель: Юрий Евдаев.

Жизнь одного из старейших культурных центров области кардинальным образом изменилась именно после создания тогда еще малой Ассамблеи народов Казахстана. До того как у диаспоры появился собственный уютный кабинет, ее представители собирались в первом общеобразовательном лицее и школе № 17, впоследствии ставшей школой национального возрождения. Именно в 1998 году было открыто ее еврейское отделение, где и сейчас ведутся занятия по ивриту, изучению культуры и искусства народа.

При поддержке республиканского еврейского центра и международных организаций в Петропавловске была открыта станция социальной помощи «Хэсэд», где более 400 человек получают продукты питания, одежду, лекарства, медицинский инвентарь.

Помогая нуждающимся центр успевает вести и насыщенную культурную жизнь. Самым главным торжеством считается общинный фестиваль еврейской книги, который проводится с 2000 года. Подтверждая звание «Народ Книги», данное евреям арабами-мусульманами еще в незапамятные времена, представители североказахстанской диаспоры приносят в актовый зал Ассамблеи самые яркие образцы литературы из общинной библиотеки. В ней насчитывается более 1000 томов книг еврейских авторов и книг о евреях, написанных представителями других национальностей.

При центре действует фольклорный коллектив «Шалом», образовано молодежное крыло. Идейным и культурным вдохновителем центра смело можно назвать его предыдущего руководителя Марка Павловича Виткина- автора книги «Евреи Северного Казахстана».

Северо-Казахстанский филиал общественного объединения «Ассоциация корейцев Казахстана»

Дата создания : 1995. Руководитель : Евгений Хан.

История организации неразрывно связана с именем ее первого председателя - бывшего проректора Северо-Казахстанского государственного университета Феликса Сима. После ухода его из жизни этот пост занял Евгений Хан. Сегодня он, а также председатель совета старейшин Алексей Ким и другие активисты продолжают активную работу , в частности, по популяризации национальной культуры и решению проблем корейцев области.

Общественное объединение является областным филиалом республиканской Ассоциации корейцев. В Алматы у диаспоры есть свой собственный дом, который алматинцы так и называют –«Корейский». Этот просветительский центр со средней школой, школой обучения и повышения квалификации учителей часто встречает и североказахстанских корейцев.

Именно ассоциация снабжает специальной литературой и оргтехникой кабинет центра в здании Ассамблеи области, корейский класс в школе национального возрождения и организует бесплатные посещения Кореи для молодежи и старшего поколения.

Украинский культурный центр

Год создания: 1994. Руководитель: Аркадий Польшаков.

Не каждый этнокультурный центр имеет сеть филиалов в районах, как украинский. Пресновка, Новоишимка, Бишкуль, Боголюбово, Власовка - в каждом из этих населенных пунктов украинцы имеют свои творческие коллективы, проводят национальные торжества. Жители села Дмитриевки организовали единственный в области казахско-украинский центр. А певческий коллектив «Криница» из села Урожайного хорошо известен в Республике. Например, в конце прошлого

года он стал одним из призеров астанинского фестиваля «Украина-ридна моя».

В школе национального возрождения действует украинское отделение. Класс педагога Лилии Пытьевой в конце прошлого года пополнился учебной и методической литературой на украинском языке, появились здесь и произведения ведущих писателей страны.

Кстати, именно дню рождения великого Кобзаря Тараса Шевченко посвящен вечер, традиционно проводимый центром 9 марта. Кроме фестиваля национальной культуры, в котором участвуют представители всех филиалов из районов, особенное значение для украинцев имеют дни открытых дверей центра. Они могут не только высказать свои пожелания, но и решить возникшие проблемы. Кстати, одно из направлений деятельности центра - правозащитное.

Ежегодно 25 местных абитуриентов получают возможность льготно обучаться в украинских вузах, еще 10 путевок в оздоровительные лагеря получают дети - такую поддержку центр получает из Украины.

Центр армянской культуры «Кетрон»

Год создания: 1997. Руководитель : Роман Аракелов.

23 года назад у представителей армянской диаспоры Северного Казахстана возникла идея создать единую организацию. Тогда и был организован национальный культурный центр «Кетрон», призванный хранить традиции и обычаи народа.

Мысли его активистов всегда были заняты будущим и настоящим детей, потому при центре был создан молодежный клуб, в котором занимаются фольклорный и хореографический ансамбли. В школе-комплексе национального возрождения с 1998 года функционирует армянское отделение, где представители молодого поколения бесплатно в удобное для них время изучают родную речь, историю, литературу, страноведение, хореографию и изобразительное искусство.

Взрослые и совсем еще маленькие представители центра пропагандируют здоровый образ жизни, принимают участие в спартакиадах города и области. Есть среди них те, кто знамениты своими спортивными достижениями не только в Казахстане, но и за рубежом, например, чемпион мира по каратэ-до Унанян Камо и чемпионка Азии по спортивной гимнастике Гоар Мартиросян.

Со дня основания центра его административный состав неизменен : директор по вопросам культуры Ануш Цуцулян, ее заместитель Светлана Малхасян, руководитель молодежного центра София Саркисян, хореографы Сусанна Арутюнян, Арусяк Мнацаканян, Арменуи Степанян, преподаватель армянского языка Сильва Асланиян и, конечно же, председатель центра Роман Аракелов вместе с заместителем Геворком Геворкяном отдают немало сил для развития «Кетрона». И эту работу уже оценили в 2008 году на республиканском конкурсе «Родная культура и толерантность- ключ к познанию мира» центр занял второе место.

Общественное объединение таджиков «Сомониен Север»

Год создания: 2002. Руководитель : Анваршоҳ Амиршоев.

Главным направлением деятельности объединения стала консолидация таджикской диаспоры. С момента основания «Сомониен Север» не только участвует в общественной жизни общества, но и проводит для местных таджиков уроки правовой грамотности: организует встречи с руководителями миграционной полиции, управления по миграции и демографии для решения вопросов получения гражданства и вида на жительство.

Значительной частью работы объединения являются благотворительные мероприятия. Взяв шефство над интернатом для детей-инвалидов, община проводит для воспитанников праздник таджикской культуры. В начале учебного года или в день его завершения творческие коллективы диаспоры показывают детям концертную программу, а после «Сомониен

Север» накрывают для детей богатый стол из блюд национальной кухни. Существенную поддержку объединения чувствуют и члены общества женщин-инвалидов, каждой из которых предоставляется материальная помощь.

Объединение «Сомониен Север» по меркам остальных центров Ассамблеи СКО можно назвать юным, поэтому в создании филиалов в районах и собственного отделения в школе национального возрождения здесь пока говорят в будущем времени. Впрочем, уже проделанная работа заставляет верить, что все задуманное члены организации непременно осуществят.

Областной польский культурный центр «Коперник»

Год создания : 1996. Руководитель: Анатолий Крашевский

Областной польский культурный центр был создан, как центр культуры поляков в Северном Казахстане. Чтобы знать язык предков, приобщиться к национальной истории, этносу и искусству, воспитать в себе культуру многонационального общения, уважение к традициям других народов, наладить культурные и экономические связи с исторической родиной. Инициатором создания польского культурного центра был его нынешний председатель Анатолий Крашевский. Членами объединения стали не только поляки, а все те, кто интересуется историей и культурой Польши. Здесь есть фонотека, видеотека и художественная литература - всё это предоставила национальная организация «Помощь полякам на Востоке». При центре работают курсы польского языка, которые могут посещать все желающие. Анна Ференц, волонтер из Польши, не только преподаёт язык, но и активно помогает в работе культурного центра

Молодое поколение «Коперника» занимало призовые места в молодёжном фестивале «Радуга», в конкурсе на знание казахского языка среди учеников национальных отделений и в других соревнованиях.

Активный член молодёжного крыла центра - Анастасия Крутько. Она солистка, занявшая на конкурсе «Жастар Дауысы» второе место. Настя выступала с концертными номерами от областного польского культурного центра в Кокшетау, Тайынше и Омске, где ее тепло принимали зрители. А петропавловский зритель хорошо знает её по концертам, в которых она постоянно принимает участие.

Члены молодёжного крыла Андрей Затай, Виктор Монзoleвский, Николай Карташов, Иван Залевский, Дарья Ятовдик, Светлана и Юлия Багинские, а также Евгений Берцович - постоянные участники всех мероприятий, которые проводит «Коперник». Это и государственные праздники республики, и фестивали культурного центра, и многие другие. Ребята готовят выставки изделий народного творчества, демонстрируют национальные игры, обряды, национальные костюмы и кухню.

Общественное объединение «Турецкая культура»

Год создания: 2007. Руководитель: Идрис Картал.

Это общественное объединение пока делает первые шаги на пути популяризации турецкой культуры, но у его создателей и участников много планов: в перспективе установление тесных взаимосвязей с городами Турции, посольством и консульством государства. Полным ходом идет оборудование класса турецкого отделения в школе национального возрождения. Кабинет пополняется литературой, словарями, аудио-и видеокассетами по истории, языкознанию и культуре турецкого народа, подбирается кандидатура преподавателя.

Организация поддерживает не только национальные и культурные традиции, но и активно занимается благотворительной деятельностью, участвует в государственных социальных программах. Эту линию работы избрал первый председатель центра Джемаль Гюль, а сегодня продолжают все представители общественного объединения во главе с его новым руководителем Идрисом Карталом.

Знаковой датой в жизни центра является 23 апреля. День национальной независимости Турции, совпадающий с Днем детей в Турции он отмечается в этот же день, представители объединения дарят настоящий праздник мальчишкам и девчонкам из детских домов, интернатов. Кроме развлекательной программы, организуют для детей обед и вручают подарки.

Филиал «Горькая линия» регионального общественного объединения «Союз казаков Степного края»

Год создания: 2005. Руководитель: Николай Авдеев.

История организации связана с объединением казаков «Горькая линия», организованного в 1990 году. Тогда его возглавлял атаман Виктор Ачкасов. После организация разделилась на два казачьих объединения - «Союз казаков Горькой линии» и филиал «Горькая линия» регионального общественного объединения «Союз казаков Степного края». После регистрации последнего в 2005 году его возглавил казачий полковник Николай Авдеев.

Сегодня члены филиала по-прежнему представляют интересы общины, возрождают казачьи традиции и воспитывают на этих примерах молодежь. Именно казаки совместно с православной церковью возродили традицию окунаться в прорубь в Крещение Господне.

Ежегодно 12 июля в день святых апостолов Петра и Павла, казаки принимают активное участие в крестном ходе. Не обходится без их участия и празднование Дня Победы.

Далеко за пределами страны известен образцово-показательный ансамбль «Звонница-Наследие».

Общество славянской культуры «Лад»

Год создания: 1989. Руководитель: Курленя А.

История создания общества связана с именем Кардашова Владимира Максимовича, директора школы для одаренных

детей, заслуженного работника культуры Республики Казахстан, члена Ассамблеи народа Казахстана, который долгое время возглавлял общество.

Общество «Лад» ведет работу по пропаганде славянской культуры. С его участием проводятся праздник «Масленица», Дни славянской письменности и культуры. Ежегодно, 6 июня, у памятника А.С.Пушкину собирается творческая интеллигенция, поэты, музыканты, в городском парке проходят конкурсы частушечников, исполнителей народных песен под девизом : «Играй ,гармонь, звени, домбра!», концерты духовной музыки.

Центр азербайджанской культуры

Год создания: 1995. Руководитель: Гюлага Илдырымов

Руководитель центра - известный в нашем регионе общественный деятель, предприниматель, депутат областного маслихата. Гюлага Маис оглы возглавил организацию в январе 2006 года. С этого момента началась новая веха в истории центра: активизировалась его деятельность по пропаганде национальной культуры, обычаев и традиций азербайджанского народа.

Ежегодно проходит фестиваль азербайджанской культуры, который собирает не только представителей общины, но и членов остальных национальных центров Ассамблеи. Такие мероприятия укрепляют межнациональное согласие и способствуют укреплению стабильности в области.

В школе национального возрождения работает азербайджанское отделение, в котором дети изучают родной язык и культуру.

Особое внимание актив общины уделяет проведению благотворительных акций, направленных на поддержку детей, оставшихся без попечения родителей, а также ветеранов труда и войны.

Общественное объединение кыргызов «Манас - Петропавловск»

Год создания: 2008 . Руководитель: Майрамбек Болтуруков

Это объединение за два года своего существования успело открыть класс национального возрождения в школе, где занимаются около 20 детей.

Совсем скоро будет оформлен этнический кабинет в Доме дружбы. Собственный «дом» нужен, ведь кыргызская община СКО насчитывает более 250 человек.

«Манас-Петропавловск» стало инициатором уже традиционных спортивных соревнований, проходящих в преддверии Дня независимости. Члены объединения выступают за здоровый образ жизни, создали собственную волейбольную команду.

В поле зрения руководства объединения - социальные вопросы. Они по просьбе родителей направляют вчерашних школьников на учебу в профессионально-технические школы. Предоставляют детям из малообеспеченных семей путевки в детские оздоровительные лагеря. Они помогают также женщинам-инвалидам из общества «Асыл ана».

Майрамбек Аяпбергенович особенно отмечает большую роль нашего Президента в сохранении единства народа Казахстана:

- В связи с событиями на нашей исторической родине мы даже отправили письмо в администрацию Президента Нурсултана Назарбаева, в котором поблагодарили его за поддержку нашего народа, за помощь в урегулировании политической обстановки. Благодаря такому лидеру ни один человек не может усомниться в единстве народа Казахстана, в его толерантном отношении к представителям других национальностей, к жителям других регионов.

Чечено-ингушская община «Вайнах»

Год создания: 1995. Руководитель: Муса Дадаев

Нынешний руководитель общины «Вайнах» - предприниматель, член Ассамблеи народа Казахстана. Он продолжает направление работы, избранное его предшественником. Правление общины поддерживает национальную политику государства, ведет разъяснительную работу среди чеченцев и ингушей по обязательному и безусловному соблюдению Конституции и законов Республики Казахстан, занимается воспитанием у них толерантного отношения к представителям других национальностей.

В школе национального возрождения обучается более 20 детей чеченской национальности. Значительная работа была проведена для создания филиалов общины в районах Магжана Жумабаева и имени Габита Мусрепова, именно там проживает большое количество чеченцев - граждан Казахстана.

Особенно славятся чеченцы своим танцевальным талантом, зрители, бывавшие на выступлениях творческих коллективов общины, смогут это подтвердить. Культурно-массовые мероприятия, благотворительные акции для малообеспеченных граждан, демонстрация обычаев и традиций чеченов и ингушей - это будни общины.

К счастью, предубеждение и настороженность отдельной части населения к представителям этой национальности давно развеяны, добиться этого удалось во многом именно благодаря деятельности общины, члены актива которой участвуют в экономической и культурной жизни области.

Областной филиал объединения юридических лиц «Ассоциация русских, славянских и казачьих организаций Казахстана»

Год создания: 2005 . Руководитель: Петр Дмитриенко

Казачи Северо-Казахстанской области - активные участники всех мероприятий и праздников. С момента создания филиала его коллектив активно сотрудничает с «Русской общиной Казахстана», обществом славянской культуры «Лад».

Совместными усилиями проводятся дни славянской письменности и культуры, отмечаются важные для славян даты. При объединении действует молодежный клуб, его члены принимают участие в форумах молодежи, патриотических акциях.

Ассоциация занимается также благотворительностью: в летний период организует отдых детей из малообеспеченных семей. Благодаря помощи организации в санатории «Иртышский» Омской области отдохнули 22 юных северо-казахстанца, еще четверо побывали в Санкт-Петербурге.

Руководители организации знают, что впереди немало работы, но они готовы делать все для сохранения единства и дружбы в многонациональном Казахстане, на что направлена и пропаганда казачьих традиций.

Школа-комплекс национального возрождения

Год создания : 1999.

Эта школа уникальное учебное заведение. Во всем Казахстане таких школ 3, еще в г. Павлодаре и Усть-Каменогорске. Обучение в ней ведется по оригинальной методике. Ее оригинальность признали все иностранные гости, посетившие Петропавловскую школу национального возрождения. Это послы иностранных государств, деятели культуры, представители ЮНЕСКО. Соседи из ближайших областей России, оценив наш опыт, хотели бы иметь у себя подобные учебные заведения. В школе национального возрождения дети разных национальностей изучают родной язык и культуру своего народа. Сегодня школа насчитывает 10 отделений, в ней учатся около 200 человек. Это учебное заведение строит работу по принципу воскресной школы. Обучение здесь проводится бесплатно, в три этапа, каждый из которых рассчитан на три года. Финансирование осуществляется за счет средств городского бюджета. Учащиеся изучают язык, литературу, страноведение, изобразительное искусство, историю религий, хореографию, музыку и песни своих народов. Наиболее многочисленные национальные

классы чечено-ингушской, немецкой, польской, армянской, татарской диаспор. Активную помощь школе оказывают национально-культурные центры области.

Центр украинской культуры «Світанок»

Год создания: 2010. Руководитель: Александр Плотко

В преддверии праздника дружная семья областной Ассамблеи народа Казахстана пополнилась еще одним объединением. Группа единомышленников во главе с Александром Петровичем Плотко еще в конце прошлого года выступила с инициативой создать центр украинской культуры. Это предложение поддержало руководство области и Ассамблеи.

Пока велась организационная работа по сбору документов для регистрации объединения, его участники не сидели сложа руки: наладили связи с центрами поддержки диаспоры на Украине (в Нежине и в Львове), с посольством Украины в Казахстане. Идею по созданию центра поддержали также представители ассоциации украинцев республики.

В ближайшее время у «Світанка» появится свое помещение в Доме дружбы, а пока представители центра строят планы и рассказывают о направлениях будущей работы:

- Наша главная задача, чтобы казахстанцы украинского происхождения получили возможность общаться на родном языке, поддерживали связь с Украиной, могли в центре получить художественную литературу и газеты на украинском языке, - говорит председатель «Світанка». - В нашей области проживает около 80 тысяч украинцев, поэтому особенно важно привлекать детей к обучению в украинском классе школы национального возрождения. Популяризация культуры и языка - наша первоочередная цель.

Мы также планируем возродить давнюю традицию - отправлять на учебу североказахстанских абитуриентов-украинцев, на историческую родину. Ведь многие украинские вузы дают специальности, очень востребованные в Казахстане,

которые невозможно получить в наших университетах. А предлагаемые нам образовательные программы позволят вырастить качественных специалистов, которые, вернувшись в Казахстан, смогут работать в космической сфере, самолетостроении и других отраслях.

Северо-Казахстанский областной белорусский культурный центр «Радзіма»

Год создания: 2003 . Руководитель: Раиса Солопова

В течение семи лет существования центра главной целью его руководителя и коллектива остается объединение белорусов, проживающих в области, формирование их духовного единства, популяризация родного языка, культурных обычаев и традиций. Не меньшее значение уделяется сохранению мира и дружбы между белорусами и представителями других этносов региона.

Раиса Владимировна обладает хорошими организаторскими способностями, которые позволили сформировать деятельный актив центра, наладить работу белорусского отделения в школе национального возрождения. Центр активно участвует во всех городских праздниках и мероприятиях, проводимых Ассамблеей, о чем свидетельствуют многочисленные дипломы и грамоты, которыми он награждался.

- Мы, руководители центров, члены Ассамблеи народа Казахстана должны сделать все, чтобы национальное многообразие стало не помехой, а дополнительным импульсом развитию страны. Мы обязаны сохранить дружбу, доверие, согласие и стабильность в нашем общем доме- Республике Казахстан!- говорит Раиса Солопова.

Вся эта многогранная, адресная работа малой Ассамблеи и национальных культурных объединений способствует сохранению мира, согласия и общественной стабильности в обширном регионе Северного Казахстана.

Список литературы

Книги:

Виткин МП. Евреи Северо-Казахстанской области (фрагменты из истории). - Петропавловск, 2004.-371 с.

Депортированные в Казахстан народы: время и судьбы / Сост. Г. Анес.- Алматы, 1998.-428 с.

Дорогой горьких испытаний: К 60-летию депортации корейцев России .-М.: Экслибрис-Пресс, 1997.-288 с.

Дымов О. Мы, народ Казахстана.- Астана, 2004.-620 с.

Дымов О. Тепло казахстанской земли. - Алматы, 1999.-272 с.

Десять лет Ассамблеи народов Казахстана.- Астана: Елорда, 2005.-236с.

Казахстан-Республика цивилизованных национальных отношений: Материалы Региональной научно-практической. конференции, посвященной 10-летию Конституции, Парламента и Ассамблеи народов РК.- Петропавловск: СКГУ им. М. Козыбаева,2006.-269 с.

Қызылжар елі- Жемчужина Севера / Бас ред. Б.Ғ.Аяган.- Алматы, 2007.-496 с.

Н.Назарбаев- основатель казахстанской модели межэтнического и межконфессионального согласия / Под ред. Ж. А. Алиева. - Алматы, 2005.-212 с.

Народ Казахстана: история и современность/ З.Е.Кабульдинов- Астана.: Арман-ПВ, 2007.-200 с.

Народы Казахстана: Энциклопедический справочник.-Алматы, 2003.-352 с.

Немцы Сибири: история и культура: Материалы Четвертой международной научно-практической конференции/ Т.Б.Смирнова, Н. А. Томилов. - Новосибирск: Изд-во археологии и этнографии СО РАН, 2003,-200с.

Северо-Казахстанская область: страницы летописи родного края. - Алматы, 1993.-392 с.

Татары на севере Казахстана (история и современность).- Петропавловск, 2004.-204 с.

Чеченцы и ингуши в Казахстане. История и судьбы/ Ж.А.Ермекбаев- Алматы.: Дайк-Пресс, 2009.-508 с.

Статьи:

10 лет мира, межнационального согласия и созидания: Выступление Главы государства Н.А. Назарбаева на 11 сессии Ассамблеи народов Казахстана. //Жизнь .-2006 .-№1 .-С.4-9.

Абсалямова Н., Малдыбаев С.Дружба и доверие - наше главное богатство: Ассамблея народов Казахстана // Казахстанская правда.- 2002.-16 ноября.

Алиев Ж. Призвание - служить интересам народа и государства: О задачах и деятельности Ассамблеи народов Казахстана // Казахстанская правда.- 2001.-23 ноября.

Ассамблея: Цикл публикаций об этнокультурных объединениях СК . //Северный Казахстан.-2009.-20 марта.

Ассамблея народов малая. //Северо-Казахстанская область: Энциклопедия.- Алматы, 2004.-С.155-156

Ассамблея народов Казахстана: скоро юбилей // Северный Казахстан- 2005.-31январь.

Бельгибаев С., Кононович Е. Ассамблея народов Казахстана - движение к единству. // Байтерек.-2003.-№ 4.-С.11-16

Благословенный Шанырак спланирует общая цель: К 15-летиюсоздания областной Ассамблеи народа Казахстана // Северный Казахстан.-2010.-1 мая

Большие проблемы Малой Ассамблеи. (О Малых Ассамблеях народов Казахстана). //Казахстанская правда.-1996.-5 января.

Бондарцова Л. Ассамблея - гордость нового Казахстана. //Страна и мир.-2007.-2 ноября.

Братцев В. Благодарны второй родине: Армянская диаспора в Северо-Казахстанской области // Северный Казахстан- 2004.-4 октября

Братцев В. Зеленый Гай среди казахской степи: Украинцы в Северо-Казахстанскойобласти // Северный Казахстан. - 2004. - 25 октября.

Братцев В. Поет «Шметтерлинг» // Северный Казахстан. – 2004. - 1 ноября.

Бурханов К. Феномен евразийской культуры: об Ассамблее народов Казахстана. //Казахстанская правда.-2006.-8 ноября.

Вишниченко В. Ассамблея: год за годом. //Казахстанская правда.-2008.-21 июня.

Гартман В. Не забывать родные корни: Немецкий национально-культурный центр «Возрождение» // Северный Казахстан.- 2004.-30 августа.

Гвоздева В. И душа с душою говорит: О 14 сессии Северо-Казахстанской областной Ассамблеи народа Казахстана. //Проспект СК.-2010.-26 февраля.

Гвоздева В. Дети солнца: О польском культурном центре «Коперник»// Проспект СК.-2010.-30 апреля

Дедегер А. Наша модель - другим наука. // Казахстанская правда.-2010.-3 марта.

Дроздецкий Н., Балашова Н. Мы не просто рядом - вместе!: Региональная Ассамблея народа Казахстана вчера, сегодня, завтра. //Северный Казахстан.-2010.-30 января.

Дымов О. Взаимопонимание, толерантность - залог стабильности и единства общества //Казахстанская правда.- 2010.-4 марта

Дымов О.Общенациональный консенсус-достояние независимого Казахстана: О деятельности Ассамблеи народов Казахстана // Мысль- 1997- №6.-С.23-27.

Дьяченко С. Опора национального согласия и единства. //Казахстанская правда.-2007.-9 мая.

Еще раз о роли Ассамблеи. //Страна и мир .-2007 .-20 апреля.

Закон Республики Казахстан об Ассамблее народа Казахстана. //Юридическая газета.-2008.-4 ноября.

Кадыров Б. Новые горизонты Ассамблеи: Об Ассамблее народов Казахстана. //Казахстанская, правда.-2007 .-22 марта.

Козлова Н. Ориентиры центра культуры: Общество «Видергебурт» // Северный Казахстан.- 2001.- 1 мая.

Манаспаев М. Казахстан - наш общий дом: Годовщина стратегии Ассамблеи народов Казахстана.//Юридическая газета.- 2003.-30 апреля

Маслаков В. Ассамблея народов Казахстана - за национальное согласие, безопасность и гражданский мир // Панорама недели. - 2002.-29нояб.- С.3.

Махин В. Идеи Ассамблеи подкрепляются фондом. //Казахстанская правда.-1996.-17 января.

Национальное единство - наш стратегический выбор: Выступление Президента РК Н.Назарбаева на 15-й сессии Ассамблеи народа Казахстана. //Казахстанская правда .-2009 .-27 октября.

Нестеренко С. Делясь богатством, делаться богаче: История образования Ассамблеи народов Казахстана // Казахстанская правда- 2001.- 29апр.

О стратегии Ассамблеи народов Казахстана и положении об Ассамблее народов Казахстана: Указ Президента Республики Казахстан от 26 апр. 2002г. // Юридическая газета. - 2002.-8 мая.

Об образовании Ассамблеи народов Казахстана: Указ Президента Республики Казахстан от 1 марта 1995г. //Казахстанская правда.- 1995.- 2 марта.

Об Ассамблее народа Казахстана: Закон Республики Казахстан. //Казахстанская правда.-2008.-21 октября.

Осипенко Н.Н. Украинский культурный центр. //История Казахстана: преподавание в школах и ВУЗах.-2008 .-№ 6 .-С.16-21.

Пекарская Н. Наш символ - Коперник: Польский культурный центр // Северный Казахстан.- 2001.-1 мая.

Польшаков А. Украинские посиделки в Пресновке // Северный Казахстан. - 2004. – 26 ноября.

Праздник армянской культуры // Северный Казахстан. - 2003. - 10 октября.

Пряников В. Идея евразийства как новая реальность: Дни Ассамблеи народов Казахстана в Москве. //Казахстанская правда.-2003.-19 декабря.

Пряников В., Кононович Е. Мир и стабильность в общем доме: 10-я сессия Ассамблеи народов Казахстана. //Казахстанская правда.-2003.-24 декабря.

Солопова Р. Будем знакомы! «Радзима» // Северный Казахстан. - 2003. - 10 октября.

Стратегия Ассамблеи народов Казахстана на среднесрочный период: до 2007 года. //Казахстанская правда .-2002 .-1 мая.

Тугжанов Е. Ассамблея народа Казахстана - важный механизм общественной стабильности. //Северный Казахстан .-2009.-1 мая.

Утегенова В. Рождение новой книги: Книга Р. Бикмухаметовой «Татары на севере Казахстана» // Северный

Казахстан- 2004.-16 июня.

Форум дружбы и согласия // Казахстанская правда.- 2000.- 2 марта.

Хроника Ассамблеи народа Казахстана. //Менің Елім.-2009 .-№ 1.-С.20-30.

Шанырак: Все об Ассамблеи народов Казахстана. //Казахстанская правда.-2003.-23 декабря/

Шарипов М. История нашей стабильности: об Ассамблее народов Казахстана. //Казахстанская правда.-2007 .-28 апреля.

Шик Л. Большие задачи Малой ассамблеи. //Казахстанская правда.-2006.-1 апреля.

Подготовила: Макаренко О.М.
информационно-библиографический отдел

Ответственная за выпуск: Нурпеисова К.Н.
заведующая библиотечным комплексом